

land – var anges inte närmare – med privatbostäder, sporthall och swimmingpool. I början av 1980-talet gick företaget i konkurs. Nygren hade redan lämnat skutan. Kvar stod en skapelse som ger oss en ”unik möjlighet att se vad som skulle kunna ha hänt om vår civilisation brutit ihop runt 1982”.

Den här sortens sökande efter och samlande på övergivna platser delar Jörnmark förstås med den institutionaliserade kulturmiljövården. Men inte full ut. En skillnad är att Jörnmark bara söker det övergivna, det döda. I detta avseende påminner hans intresse också om arkeologens.

Det är lätt att förfalla till en viss ruinromantik och nostalgi i konfrontationen med dessa platser. Boken domineras av välgjorda fotografier av platser som antingen bevarar en märklig fräschör eller med hög hastighet låter sig uppslukas av vegetationen. Vid sidan av bilderna ligger en text vars fokus ligger på ekonomiska och politiska förutsättningar. Eftersom Jörnmark är ekonomihistoriker är just dessa perspektiv framträdande och väl skrivna. Den politiska historien är inte lika solid, framförallt texterna om efterkrigstidens sociala bostadspolitik svajar ibland delvis beroende på en del alltför snabba och indignerade slutsatser.

Att söka övergivna platser, inte minst industrisamhällets, har blivit ett slags rörelse. Vi är ganska många som söker oss till sådana platser där något har passerat och försvunnit. Urban Exploration är ett begrepp för denna rörelse, som inte bara söker sig ovan jord utan också ned under, i kloaker, tunnelbanor och andra urbana håligheter.

Jörnmark tipsar om två nätplatser, ”Fabulous Ruins of Detroit” och belgaren Henk van Rensebergs ”Abandoned Places”. Det är bra och det finns ytterligare mer, inte bara på nätet utan också i litteraturen. Jörnmark delar dock inte med sig av någon litteratur. Det är litet snålt och minskar användbarheten av den här boken eftersom jag misstänker att intresset för det övergivna är stort och uppmanar till egna expeditioner i öde landskap.

Lars-Eric Jönsson, Lund

Roger Holmström: *Att ge röst. Omvärld och identitet i några nyländska folklivsberättelser*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland, nr 678. Helsingfors 2005. 220 s., ill. ISBN 951-583-121-0.

Roger Holmström ser med dagens ögon på sex finlands-svenska författares folklivsskildringar från sent 1800-tal och första delen av 1900. I boken redogör han för tidigare forskares analyser av och synpunkter på resp. författare. Samtidigt visar han, då och då, hur han själv upplever dessa berättares skildringar idag.

Här finns vardagsberättelser om storstadens hantverkarskrå och det lägre borgerskapet under sent 1800-tal. Vi får möta feministiskt färgade berättarröster som berättar om kvinnors vardag i Helsingfors. Kvinnor, med yrken som t.ex. guldbrodös, täckstickerska eller glansstrykerska, som är yrkesverksamma i det dåtida Helsingfors. Det finns berättare som tar upp torparfrågan och inbördeskriget, sociala missförhållanden och de obesuttnas hårda villkor. Men det finns också exempel på social samhörighet i den svenskspråkiga arbetarklassen i Finland.

Boken blir en slags sammanställning av sex författare och Holmström sätter dessa i sitt sammanhang i den svenskspråkiga litteraturen i Finland. Som illustrationer till texten finns porträttfotografier av författarna och mer eller mindre kända finska konstverk i svartvitt, endast omslagets bild är i färg. Konstverken har ingen direkt anknytning till bokens innehåll och saknar teknikangivelser. I den löpande texten har man avstått från synliga noter, men i slutet av boken finns kommentarer och noter.

Jag tror att boken hade vunnit på om Holmström än tydligare redovisat sina egna rön och upplevelser i läsningen av berättelserna och på så vis gett en intressantare personlig touche åt innehållet. Det finlands-svenska språket kan ibland ge den rikssvenska läsaren en ”exotisk” språkupplevelse.

Den som söker bakgrund och underlag till studier om folklivsskildringar bland allmogen från denna period finner här intressanta fiktiva berättelser, dvs. inte dokumentärer eller uppteckningar, och dessutom en gedigen litteraturförteckning att gräva vidare i.

Rauni Janser, Ystad